

Kas ja kuidas peaks kulka rahastama betooni?

INTERVJUU

VAJALIK ARUTELU. Kultuurkapitalil on iga aasta ligikaudu kaheksa miljonit eurot mõne olulise kultuuriobjekti ehitamise rahastamiseks, aga mida me vajame?

Septembri lõpus avatud Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (EMTA) saalikompleks on kolmas ning viimane riiklikult tähtis kultuuriobjekt, mille ehitamist rahastatakse Eesti Kultuurkapitali kaudu. Nüüd, kui Kumu, Eesti Rahva Muuseum (ERM) ja EMTA saal on valmis ning prognooside kohaselt 2023. aastaks ka täielikult tasutud, tõstatab kultuurkapitali juhataja Kertu Saks (48) küsimuse, mis on need järgmised riiklikult tähtsad ehitised, mida kulka võiks rahastada.

Kõigepealt teeme selgeks, kas uue riiklikult tähtsa kultuuriobjekti rahastamiseks kulutatavad summad tulevad loojate arvelt?

See on väärarusaam. Kui 2002. aastal anti kultuurkapitalile vahendid kultuuriehitiste rahastamiseks, siis anti meile uus ja täiesti eraldi seisev rahakott. Kui enne seda saime 30 protsenti hasartmängumaksu laekumisest, siis 2002. aastal pandi ehitiste tarvis 16 protsenti juurde. 2018. aastal pandi veel 1,8 protsenti juurde, aga see läheb loomevaldkondade õppejõudude toetamiseks.

Lihtsustatult öeldes: kulka eelarves on igal aastal ehitamiseks kaheksa miljonit eurot. Seda raha ei saa seaduse järgi kasutada mitte millekski muuks kui ehitamiseks.

Kas meil üldse on vaja midagi ehitada? Võib-olla meil on juba kõik olemas ja kulka saaks selle kaheksa miljonit anda loometegevuseks?

Seda raha pole võimalik jagada loovtegevuseks. Vähemalt kultuurkapitali seadust avamata, aga seda viimast pole tahetud teha, sest seda on eri valitsused pidanud liiga ohtlikuks. Sest siis võib tekkida soov muuta rohkemgi, näiteks muuta korda, kuidas kultuurkapitali rahastatakse.

Meieni on jõudnud väga palju ideid, mis kõik võiksid olla need järgmised riiklikult tähtsad objektid. See näitab, et tegelikult kultuuriinimesed ise ka päris nii ei arva, sest nende hinnangul on puudu taristut, kus kvaliteetset kultuuri teha ja loomingut luua. Samuti ei soovita muuta süsteemi, mis hästi toimib. Kultuurkapitali kaudu tehtud Kumu ja ERM on suured edulood. Viimase 13 aasta jooksul on Kumus käinud 2 125 000 inimest ning lisaks

Postimees

14.10.2019

Heili Sibrits

166000

20 21

Rahvusoper Estonia

Aivar Mäe

kultuuriobjektile on sellest kujunenud Eestit külastavate kultuurituristide jaoks oluline turismiatraktsioon. Alates avamisest 2016. aastal on ERMi külastanud 700 000 inimest nii Eestist kui ka kõikjalt üle maailma. Nad on end tõestanud nii kultuuriliselt kui ka majanduslikult, kõik märgid näitavad, et EMTA saalist tuleb samasugune edulugu.

Kuidas käib riiklikult tähtsa objekti valimine? Näib, nagu ooperimaja Tallinna linnahalli viimine on otsustatud.

Oleme ka kuulnud uudiseid, et valitsus arutab lähiajal, kuidas kulka võiks toetada ooperimaja rajamist Tallinna linnahalli, aga kehtiva Eesti Kultuurkapitali seaduse järgi peab selle otsuse tegema siiski riigikogu ning eelnevalt peab olemas olema ka pingerida.

Kultuurkapitali seadus ütleb, et korraga võib maksta kahte objekti, ja nagu ma eelnevalt ütlesin, on ühes aastas meil selleks kokku umbes kaheksa miljonit eurot. Prognoositakse, et aastaks 2023 on kõik objektid makstud ja seepärast on väga õige aeg alustada ühiskondlikku arutelu, kus selguks prioriteet - kas üks suur kallis objekt või mitu väiksemat.

See on diskussiooni küsimus. Loodetavasti vormub arutelu kaudu järgneva kolme aasta jooksul üleriigiliste kultuuriehitiste rahastamise pingerida.

Leian, et riiklikult tähtsate objektide valimise ja rahastamise süsteemi pole vaja muuta, sest kõik kolm ehitatud objekti tõestavad, et see süsteem on toiminud. Kui otsus tehtaks otse riigikogus, ilma pingereata, siis ei küsitaks ka rahva arvamust.

Kui see arutelu tekib, siis tegelikult ei kohusta see riigikogu mitte millekski, sest nemad otsustavad, millist objekti hakatakse kulka kaudu rahastama.

Iseenesest küll. Aga vähemalt on see arutelu olnud võimalik. Kulka on suurepärase platvorm sellisteks aruteludeks, sest kultuurkapital toimib ju läbi ekspertide kogu - kulkas on kaheksa kunsti- ja kultuurivaldkonna parim ekspertiisivõime.

Kui küsida, kuhu oma ideedega minna, siis tõesti ei piisa kulkasse või meile tulemisest. Praegu on õige hetk tulla oma mõttega avalikkuse ette, näiteks meedia kaudu.

Kõige kõvemini on kõlanud [Aivar Mäe](#) ettepanek teha linnahalli ooperiteater, viia sinna Estonia. Aga mis mõtted on veel teieni jõudnud?

Tõepoolest, see ooperi- ja balletiteatri hoone rajamise mõte on käinud läbi nii ilma linnahalli kontekstita - ehitaks kuhugi mujale -

kui ka linnahalli kontekstis. Linnahalli vastu on tundnud huvi ka teised - linnahalli nähakse ka klassikalise muusika kontserdisaalina, võib-olla ka Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri (ERSO) pesana.

Ridu koondavad kino- ja muusikainimesed, et teha linnahalli ERSO ja Pimedate Ööde filmifestivali (PÖFF) pesa, pluss siis veel konverentsikeskus, aga siis Estonia enam sinna ei mahuks.

Kinomaja veab mõtet kino-filmikeskusest, kust ei puuduks akadeemiline pool ehk kus õpetatakse välja filmikunstiga seotud erialasid. See oleks koostöös Tallinna Ülikooli Balti filmi, meedia, kunstide ja kommunikatsiooni instituudiga (BFM).

Signe Kivi veab Tartu kultuurikeskuse mõtet, kontseptsioonilt sarnaneb see Helsingi Oodi linnaraamatukoguga, aga on veel laiem, sest sinna alla läheksid nii raamatukogu kui ka Tartu kunstimuuseum, aga lisaks veel mitmesugused kultuuriasutused-tegevused.

Oleme kuulnud ka Narva Aleksandri kirikust. Tegemist on Eesti suurima kirikuga ja on soov see kontserdisaaliks muuta. Narva idee on oluline, sest on kuulda ka mitmeid hääli, kus leitakse, et see kultuurikapitali meede võiks olla regionaalne, võiksime toetada ehitisi väljaspool Tallinna.

On rõhutatud, et ühtegi spordiobjekti pole kulka veel rahastanud, aga sport on ka kultuurikapitali valdkond. Spordis on räägitud laskesuusakeskusest, samamoodi on toodud välja regionaalne aspekt: näiteks Ida-Virumaale oleks väga oluline teha suur jalgpallistaadion rahvusvaheliste mängude tarvis.

Need teemad on olnud õhus, aga ikkagi sõltub kõik sellest, kes on otsuse tegemise ajal valitsuses ja millistest poliitikutest koosneb kultuurikomisjon. Aga minu meelest on oluline, et ideed oleks avalikud ja tekiks arutelu.

Kui Eestil oleks nimekiri objektidest, mida vajame, siis oleks see suurepärase isegi siis, kui nende ehitamiseks läheks sada aastat, aga teaksime riigina ja ühiskonnana, mida peame tähtsaks, mida vajame ja mille nimel pingutame.

Iga uus ehitus toob riigile kaasa iga-aastased kulud, sest hoonet on hiljem vaja üleval pidada.

Jah, aga tuleks ka kokku arvutada, milline on tulu. ERM ja Kumu on head näited, tänu nendele tullakse ka meie riiki külastama, turistid jätavad Eestisse raha. Me veel ei oska tunnustada ega tunnustada, kui olulised hoovad on kultuuril majandusele ja turismile.

Tallinnas avati äsja erakapitaliga tehtud Fotografiska. Võib-olla peakski jõudma sinnani, et riigi raha eest enam ei ehitata suuri ja kalleid keskusi.

Fotografiska on siiski tilluke, kuigi see on tõesti väga hea näide. Kahjuks Eestis pole vana ja vaba raha, nagu Skandinaavias, paraku ei saa loota, et erakapital ehitaks meile olulisi kultuuriobjekte.

Aga tõsi ta on, et eraraha on väga vaja ka selle uue kultuuriobjekti rahastamiseks. Toon näite: kui linnahalli ehitatakse ooperi- ja balletiteater koos konverentsikeskusega, siis selle ehituse eelarveks on prognoositud 120-200 miljonit eurot, võib juhtuda, et see tuleb veel kallim. Kulkal on aastas anda ainult kaheksa miljonit, seega ei saagi meie panus olla kuigi suur ja mõistlik oleks, et lisaks riigile toetaks sellist ehitust ka erainvestor.

Linnahall on maamärgina uhke, aga kas selle hoone renoveerimine on mõistlik, kuna see võib minna kallimaks kui täiesti uue hoone ehitamine?

Rahaliselt võime tõesti linnahallile väärrika sisu leidmisel kaotada, aga tegemist on maamärgiga, mis on paljudele inimestele tähtis ja hetkel on selle hoone olukord nukker.

Seadus näeb ette, et võime raha kulutada nii uue ehitamiseks kui ka vana renoveerimiseks.

Kas teorias on võimalik, et 2023. aastal ei hakata uut objekti ehitama, vaid see raha jääb kasvama?

Loomulikult. Kõik need otsused, mis objekti, millal ja mis ulatuses rahastatakse, teeb kultuurkapitali nõukogu sõltumatult.

Mida see tähendab? Kas saate riigikogu otsuse vaidlustada?

Seda mitte. Kui riigikogu teeb nimekirja ja paneb objektid pingeritta, siis kulka nõukogu saab otsusta, millal täpselt ja mis tingimustel neid objekte hakatakse rahastama. Näiteks EMTA-lt küsiti finantseerimise alguse eeldusena finantsplaani ja kindlust selle kohta, kes on teised rahastajad.

Kui korraga rahastatakse kahte objekti, on kulka nõukogul õigus otsustada, millistes proportsioonides neid objekte rahastatakse. Praegu on näiteks otsus rahastada ER-Mi iga kuu kindla summaga, ja mis sellest ehitiste rahakotti alles jääb, selle saab EMTA.

Kuidas on kulka rahalist seisust mõjutanud alkoholiaktsiisiga mängimine?

Olime ärevad, sest me ei teadnud, mis hakkab saama, eriti olukorras, kus aktsiisi langetati 25 protsenti. Praegu on seis aga hea, sest alkoholi- ja tubakaaktsiisi on laekunud prognoositust

rohkem, samamoodi ka hasartmängumaksu. Kui vaadatagi viimaste aastate arve, siis liigume kogu aeg vaikselt ülespoole, umbes kaks protsenti aastas.

Aastaid on räägitud, et kulkast võiks saada rahakassa, kust saavad raha sõltumatud loojad, mitte aga riigiga seotud institutsioonid. Millal see aeg kätte jõuab?

Tõsi ta on, et kulka on loodud instrumendina, mis piltlikult öeldes peaks tegevkunstnikult elupaine ära võtma, et tal oleks võimalik luua. Praegu oleme suuresti tõesti asutuste ja samuti ka riigieelarveliste asutuste toetajad.

Eksperdikomisjonis olevad eksperdid on sõltumatud ja nemad saavad otsustada teisiti. Aga ju siis valdkonda tundes nad leiavad ja tajuvad, et nii on vaja neid otsuseid teha. Nad on oma otsustes vabad, aga just seepärast on väga oluline, kes on need eksperdid, keda erialaorganisatsioonid esitavad.

Tahan rõhutada, et ekspert - ükskõik kes teda esitas - ei tohi komisjonis esindada teda esitanud organisatsiooni või ka seda organisatsiooni, kus ta töötab, sest see oleks huvide konflikt.

Siiski on nad kõik inimesed...

Nii see on. Võib-olla võiks mõelda, et kulka ongi kõigi Eesti riigi - siin ei pea ma silmas omanikuvormi, vaid piirkonda, Eestit kui üht territooriumi - kultuuri ja kunstitoetuste kompetentsikeskus. Ehk oleks hoopis mõistlik mõelda, et lõpetaksime kultuuriministeeriumiga dubleerimise, sest praegu annavad nii nemad kui ka meie tegevustoetusi.

Et kultuuriministeeriumist antav tegevustoetus läheks ka kulkasse ja vastava valdkonna eksperdid jagaksid seda?

Jah, sest meie majas on olemas kompetents, meil on oma valdkonna parimad eksperdid, kes peaksid teadma ja tundma just selle valdkonna vajadusi. Loomulikult peaks siis olema selgesti eraldatud riigiga seotud asutuste ja sõltumatute loovisiksuste eraldatud eelarved, et jaotus oleks selge ja läbipaistev. Nüüdne olukord, kus eraisikust kunstnik võistleb suurte institutsioonidega, pole õiglane.

Oleme kultuuriministeeriumiga selle mõttega mänginud, sest näiteks Taanis käib läbi nende kultuurkapitali kogu kultuuri rahastus. Ministeerium tegeleb seal poliitika kujundamise ja analüüsiga. Eesti Kultuurkapitalist võiks saada tulevikus ka selline kompetentsikeskus.

Selguse ja läbipaistvuse huvides sooviks arendada ühte nn kratti, mis aitaks meil tuvastada, kas antud projekt on veel kusagilt raha saanud, sest praegu puudub ülevaade, kes ja mis mahus kultuuri

üldse rahastab.

Kulka ja betoon

- 1996. aastal otsustas riigikogu, et riiklikult tähtsad kultuuriehitised on Kumu, ERM ning EMTA. Alates Kumu ehituse algusest 2002. aastal on kultuurkapitali seaduse järgi riiklikult tähtsate kultuuriehitiste rajamise ja renoveerimise toetamine kultuurkapitali ülesanne.

- 2005. aastal valminud Kumu maksis eurodesse ümber arvatult 47 miljonit. ERMi maksumuseks kujunes 87,3 miljonit eurot, sellest kultuurkapitali rahastus on 75 miljonit, millest on praeguseks makstud kaks kolmandikku. Prognoosi järgi tasutakse kogu raha 2023. aastaks. Selleks ajaks on makstud ka EMTA saal, mis maksab kokku 11 miljonit, millest kultuurkapital tasub viis miljonit.

"Seda kaheksat miljonit ei saa jagada loovtegevuseks. Vähemalt kultuurkapitali seadust avamata."

"Kui riigikogu paneb objektid pingeritta, siis kulka nõukogu otsustab, mis tingimustel hakatakse neid rahastama."

Kultuurkapitali juht Kertu Saks peab oluliseks, et järgmise riiklikult tähtsa kultuuriobjekti ehitamisele eelneks avalik arutelu.

Heili Sibrits, kultuuritoimetuse juhataja

Sarnased uudised

[Miks ja kuidas peaks kulka rahastama betooni? \(98%\)](#)

leht.postimees.ee 14.10.2019

